

Jo pikku pennulla on vaistomaisesti paljon saalistusviettiä. Poispäin liikkuva kohde herättää kiinnostuksen. Tämän vietin vahvuus oli ennen vanhaan koiralle elinehto.

Saalistusviettiä hyödyntävä leikki on koiralle mieluinen palkinto

Teksti **Salme Mujunen**
Kuvat **Hannu Huttu ja SM**

Koiran käyttäytymistä ohjaavat yhä edelleen synnynnäiset viettitoiminnot. Jo alle luovutusikäinen pentu kiinnostuu liikkuvasta esineestä pyrkien tarttumaan siihen hampaillaan. Mahdollista kiinnisaamista seuraa saaliin kantaminen ja ravistelu. Tavoittamattomuus johtaa entistä innokkaampaan yrittämiseen.

minnallisempaa palkitsemista-paa, joka pohjaa saalistyöskentelyyn.

Saaliilla palkitseminen liittyy usein jo osatun asian vahvistamiseen, sillä leikillä on myös koiraa kiihdyttävä vaikutus yleisen viettivireen noustessa. Tällöin keskittyminen uuden tehtävän opetteluun saattaa vaikeutua, mutta jo osatun asian suorittamiseen tulee lisää nopeutta ja räväkkyyttä.

Nykyään enenevässä määrin vauhdikkaita ja kiihkeitä agilitykoiria palkitaan saalisviettiä hyväksikäyttäen leikillä. Puolinainen versio tästä on kun koira itsenäisesti riuhtoo radan jälkeen talutinta, johon ohjaaja yrittää sitä kytkeä. Ko. toiminnan hyödyksikäytön yritystä on myös suorituksen jälkeen koiralle yksittäinen kiitokseksi heitetty pallo.

Palveluskoiraharrastajat lienevät tänä päivänä eniten leikkimistä hyödyntävä harrastajajoukko, vaikkakin monilla pk-harrastajilla olisi varmasti vielä parannettavaa koiransa leikkittämisessä.

Leikin oikeat urat

Saalisleikki on hyvin aktiivista toimintaa. Koiran tehtävänä on, kuten jo nimikin sanoo, saalistaa lelua, joka liikkuu aina koirasta pois päin.

Leikki imitoi luonnonmukaista saaliskäyttäytymistä. Saaliseläin ei koskaan normaalitilanteessa rynnistä kohti saalistajaansa. Kuviteltepa vaikka tilanne jossa pu-

pu ryntäisi päin sutta - tuntuu aika mahdolliselta, eikö totta? Saaliseläimellä on toinenkin mahdollisuus selvittää saalistustilanteesta kuin luottaa nopeisiin jalkoihinsa ja juosta pois vaaralliseksi käyneestä tilanteesta. Pelastuksen voi suoda myös liikkumattomaksi jähmettyminen. Saalista van eläimen viettiä aktivoi nimenomaan liike. Muutama viikko sitten äkäinen emokarhu tyytyi Kuusamossa nuoleskelemaan, nuuhkimaan ja tönimään metsästäjää, joka heittäytyi liikkumattomaksi varvikkoon. Heti kun mies ryntäsi pakoon, ampaisi kontiokin perään.

Tässä kaksi pääperiaatetta myös ihmisen stimuloimalle saalisleikille: lelu on aktiivisessa liikkeessä, ja liike suuntautuu pois päin koirasta. Jotta voisimme toteuttaa nämä ehdot, tarvitsemme siihen kaksi keskenään samankaltaista lelua. Pehmeät juuttittynyt, joita yleisesti kutsutaan motivaatiopatukoiksi, sopivat tarkoitukseen erinomaisesti.

Käyttämällä pelissä kahta patukkaa varmistetaan, että leikki ei ole nykivää ja katkeile, vaan se soljuu eteenpäin harmoniseen loppuunsa saakka. Kahdella lelulla voi myös välttää tilanteen, jossa sekä koira että ohjaaja olisivat saman objektin parissa, niin että ohjaaja joutuisi tarttumaan koiralla olevaan esineeseen jatkaakseen leikkiä. Saman lelun hallintaoikeuden tavoittelu kehittää

Leikki pallon kanssa perustuu koiran saalistusvietin hyödyntämiseen. Pallon perään syöksyvä pentu ryntää viettinsä viemänä kuin saaliseläimen perään. Saalistusviettiä on kaikilla koirilla, toisilla enemmän, toisilla vähemmän. Viettivoimaa voidaan myös jalostusvalinnoilla säädellä.

Tällainen toiminta on koiraeläimillä sisäänrakennettu käyttäytymisketju, jossa aikaisempi toiminto johtaa seuraavaan. Alunperin tämä ns. saalistuskäyttäytyminen on turvannut eläimen ravinnonsaannin ja mahdollistanut sen elossa säilymisen ja lajin jatkuvuuden.

Vaistotoiminto hyötykäyttöön

Saalisvietin hyödyntäminen puhuttaa paljon koiraharrastajia. Suojeluharrastuksen kautta on koiran saalispohjainen leikkittäminen ja tätä kautta palkitseminen levinnyt yhä laajemmalle ihan tavallisten koiraharrastajien keskuuteen ja useisiin eri koe- ja kilpailulajeihin. Temperamenttinen tottelevaisuuskoekoiraa voi pitää makupalloilla palkitsemisesta, mutta suorastaan rakastaa toi-

Kahden patukan avulla koiran saalistusviettiin pohjautuva leikki onnistuu hyvin.

leikkiin osittaisen keskeytymisen ja kireyden.

Saalisviettiä hyväksikäyttäen voimme myös ajautua sellaiseen häiriötilanteeseen, jossa koira katsoo tarpeelliseksi puolustaa saalistaan. Tällöin koira ikään kuin jättää saalisviettiin perustuvan käyttäytymisen taka-alalle ja vaihtaa ns. puolustusvietin ohjaamaan käyttäytymiseen. Puolustusvietin esille tuleminen ei edesauta leikkiä, eikä ole hyväksi palkitsemistapahtumalle. Puolustuskäytöksen erottaa saalispuhaisesta leikistä siitä, että koira muuttuu hetkessä totisemmaksi ja vakavammaksi. Se myös jäähmettyy elekieleltään ja madaltaa murinaansa normaalista äänikorkeudesta. Katseeseen tulee mukaan aavistus tiukkuutta, ja koira voi saalisesineen sijaan katsoa enemmän leikittäjäänsä kohti.

Saalispuhaisia tunnusmerkkejä koiran käytöksessä ovat kimeähkö haukku, pinnallisen kevyt kurkkuääni ja rento ilme, joka pysyttelee aktiivisesti liikkuvassa saaliissa. Koira on hyväntuulinen ja innokas, ilmentäen suurta motivoituneisuutta tehtävänsä koiralle, jolla on luontaisesti paljon puolustusviettiä ja vain vähän saalisviettiä, voi tämä leikittämistäpa olla soveltumattomampi, kuin pääosin saalistuspohjalla työskentelevälle koiralle.

Vahvastikin saalistusviettiellä koiralla saattaa silloin tällöin

ilmetä myös puolustuskäytöstä, mutta tällöin leikki on useimmiten ohjaajasta johtuneista syistä mennyt väärille raiteille.

Leikin vaiheet

Leikki aloitetaan näyttämällä koiralle yhtä esinettä (patukka, narpallo tms.) ja tekemällä se koiralle kiinnostavaksi. Liikuttelulla lelua nykivin liikkein maata pitkin, annetaan koiran tavoitella lelua, sitä kuitenkin vielä saamatta. Kun koira todella intohimoisesti haluaa saada lelun itselleen, se heitetään liikkeen suuntaisesti joidenkin metrien päähän ohjaajasta.

Odotetaan kunnes koira on saavuttanut esineen ja ottanut sen suuhunsa. Nyt on aika ottaa esille toinen vastaava lelu ja alkaa kiinnittää koiran huomiota tähän identtiseen esineeseen. Omalla innostavalla äänenkäytöllämme ja käyttämällä taitavasti elekieltämme voimme saada koiran välittömästi kiinnostumaan toisesta objektista. Tarkoituksena on, että hetkenä jolloin aloitamme uudella esineellä saalisärsykkeet, tiputtaa koira suuhunsa olevan lelun ja alkaa saalistaa toista, jo liikkeessä olevaa esinettä.

Kun koira pääsee kohdallemme, heitämme lelun sen kulkusuuntaan - näin koiralla on aina suora tie edellisestä heitosta seuraavaan. Heiton jälkeen palaamme paikkaan, johon koira on pudottanut ensimmäisen lelunsa, ja

olemme valmiita toistamaan leikkiä vastakkaiseen suuntaan. Yksinkertaista leikkiä pyörii seuraavasti: koira saalistaa lelun, ottaa sen suuhunsa, kääntyy, lähtee tulemaan meitä ja ääntämme kohti, aloitamme saalisärsykkeet hallussamme olevalla lellulla, koira tiputtaa suuhunsa olevan esineen ja heittomme jälkeen alkaa saalistaa sitä. Leikki palaa kehämäiseen aloitukseensa.

Kyseessä on siis kahteen suuntaan pelattu peli (suunniksi voit kuvitella idän ja lännen), jonka pituuden ja intensiteetin ohjaaja pystyy hyvin toiminnallaan kontrolloimaan. On koirakohtaista, kuinka pitkään peliä voi tai kannattaa jatkaa. Useimmiten sopivan rytmikäs, sujuva ja hyvällä halulla tehty 5-10 heittoa lienee riittävä määrä.

Loppu on kaiken A ja O

Leikki lopetetaan saaliin kanto- ja pitämisvaiheeseen. Tämä tapahtuu niin, että viimeistä heittoa ei suunnatakaan pois päin koirasta, vaan koiran annetaan saada puruote ja saalis ihmisen käsissä olevasta patukasta. Näin koira on ohjaajansa välittömässä läheisyydessä. Koira keuhataan saaliin kantamisesta ohjaajan kävellessä koiransa kanssa varmistaen näin liikkeen jatkuvuuden. Pysähdysten jälkeen koira otetaan kiinni kaulapannasta, keuhataan edelleenkin äänellä ja silittäen sitä

pitkin vedoin kyljistä hännäntyveen.

Kun koira on saavuttanut rauhallisen mielialan, se oma-aloitteisesti pudottaa esineen. Nyt voimme kerätä leikkiesineet pois koiran ulottuvilta. Tällä toimenpiteellä varmistamme, ettei se ala itsenäisesti leikkiä uudelleen. Leikki on aina ihmisen ja koiran välinen touhutuokio ja sellaisena se kannattaa pitääkin. Näin leikin innostavuus ja palkitsemisen mahdollisuus säilyy ja syvenee.

Koira on heti onnistuneen leikin jälkeen valmiina uutta koulutusuhetta tai uutta leikkiä varten. Täytyy kuitenkin muistaa, että saalisvietti on ns. kylläytyvä vietti. Samoin, kuin nälkäinen ihminen riittävästi syötyään tulee kylläiseksi ja lopettaa syömisen (ja voi kokea ylisyöneenä jopa vastenmielisyyttä katsoessaan herkullistakin ateriaa), samoin luonto sanelee rajat koiran ravinnonhankintaan pohjautuvaan saalisikäyttyymisen kesto. Liian pitkään venytetyt palkitsemiset väsyttävät koira sekä psyykkisesti että fyysisesti. Kohuus kannattaa säilyttää leikkiesäkin. Hieman liian vähän on parempi kuin selvästi ylijälle menevä touhutuokio. Koirien väliset yksilölliset erot voivat tuki olla suuria. Siinä, missä toinen kyllästyy nopeasti, toinen ammentaa saalistusvietin varastoistaan yhä uutta intoa.

Kun koira palkitaan hyvin, jää

se leikin jälkeen hyvään ja rauhalliseen mielentilaan. Se on tyhjentänyt energiansa itsensä kannalta erittäin miellyttävään toimintaan, ja päässyt näin sisäiseen harmoniaan ja rauhaan, ns. viettityytykseen. Lopputulos on koira, jonka olemuksesta huokuu tyytyväisyys siihen itseensä ja vallitseviin olosuhteisiin.

Luontaisia rajoja

Kukin koira leikkii luontaisten ominaisuuksiensa sanelemissa rajoissa. Voimakkaasti saalistusviettiset koirat syttyvät toimintaan välittömästi ja ovat kiihkeitä leikkijöitä. Vähemmällä synnynnäisellä saalistusvietillä varustettu koira antautuu leikkiin laimeammalla halulla, tarviten ohjaajaltaan suurempia saalisärsykeitä. Tällainen koira myös kyläntyy nopeammin.

Palveluskoirarodut ovat usein melko vahvasti saalisviettiisiä. Perinteisillä seurakoiraroduilla saalistusviettiisyys ja tätä kautta kumpuava energisyys ei ole niin haluttu ominaisuus kuin työpainotteisimmilla roduilla. Silti seurakoiraroduissakin tavataan esimerkiksi luonnetesteissä hyvinkin voimakkaan saalistusvietin omaavia yksilöitä. Riittävän voimakas saalistusvietti on erittäin hyvä, jollei jopa välttämätön ominaisuus työ- ja harrastuskoiralle. Se on kuin moottori, joka laittaa koiran työskentelemään, antamaan itsestään virtaa ulos myös

väsyneenä ja vaikeissa olosuhteissa.

Seurakoiralla nämä samat ominaisuudet ja niiden ilmentymät saatetaan kokea jopa erittäin negatiivisiksi luonteenpiirteiksi, sillä tarmokas ja touhukas koira vaatii omistajaltaan jaksamista suunnata koiran energiaa johonkin hyödylliseen tekemiseen. Ellei näin menetellä, on kotona pieni koirariiviö, joka saattaa oma-aloitteisesti tuhota kodin irtaimistoa ja häiriköidä isäntäväkeään.

Leikki syventää suhdetta

Koira elää vahvasti ihmisten maailmassa, ihmisten ja yhteiskunnan sanelemin ehdoin. Vain harvoin meillä on mahdollisuus tarjota koirallemme sellaista tekemistä, joka pohjautuu puhtaasti koiran omiin tarpeisiin ja sen synnynnäisesti olemassa oleviin viettitoimintoihin.

Pelatesamme saalis pohjaista leikkiä koiramme kanssa, pääsemme oivallisella tavalla sisälle sen omaan maailmaan. Nautimme varmasti itsekin kun voimme nähdä koiran intoutuvan tähän koiraeläimille ehkä kaikkein luontaisimpaan toimintaan, käyttämään saalistusviettiään rytmikkäästi ja halukkaasti.

Koiranomistajalle on todennäköisesti mitä suurin palkkio havaita, kuinka koiramme nauttivat tarjoamastamme toiminnasta aivan jokaisella solullaan. □